

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 16

Lýsingarprísur fyri mnt: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 19 apríl 1947

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

21 Árg.

Hvat orka vit?

Føroysk fosturlandsrøsla var í byrjan ein andalig røsla. Hon setti sær sum mál at bjarga føroyskum máli og føroyskari mentan undan at verða týnd. Seinri var tó borið fram, at ætlanin var at virka fram ímóti at gera »Føroyingar sjálvbjargnar í øllum lutum.

Tað var í evstu stund, at henda røsla rýknaði upp. Mentunarstreymurin uttanfrá tók at harðna í hvørjum. Skipsfiskiskapurin og handilslívið vóru byrjað av fullum alvi, og hesi bæði í felag tóku stuðlarnar undan hini gomlu mentanini og siðmenningini. Tey vóru ikki fór at standa ímóti, uttan fólkið tók sær um reiggj, skipaði eina móttøðu, sum kundi byrgja fyrri ti, ið uttanfrá kom.

Men andaligt liv og framburður liva ikki av vindi, sum tey gomlu sögdu um grind. Peningaorka skal eisini til, um andaligt liv hjá einum fólki skal nørast og hava livslíkindi. Annað land kann heldur ikki føða eitt fólk, so at tað kann liva sitt sermerkta tjóðskaparliga liv. Ger tað tað, so setir tað eisini sjálvsagdar treytir: so fer tað at ráða og skipa fyrri, har tað gjaldir, og so fer andaliga og tjóðskaparliga lívið hjá umrødda fólki at stíðna og kóðna í vøkstrinum.

Føroysk tjóðskaparrøsla og sjálvbjargnisrøsla eru nú komnar á tað stig, at røð verður um hitt figgarliga. Orðaskiftið er komið at snúgv seg um tað, hvørjir tættir í samfelagnum, vit sjálvir skulu taka undir hond og gjalda umsitingina av. Eitt grundarlag er gjørt, og nú skal okkurt verða sett oman á tað — ella nýta myndina um eina beinagrind, sum skal fáa kjót og blóð uttan á seg.

Róddir eru frammi, sum siga, at vit hava tikið munnin so fullan, at tað verður at koma í rangastrúpan á okkum, vit orka ikki at svølgja niður. Við øðrum reinari orðum sagt: menn vilja halda, at Løgting okkara tekur sær so nógv um hendi, ið peningur skal til, at vinnulívið er ikki fært at bera tær byrður, har av standast. Her kenst aftur ljóðið av tí gamla tjakinum um Løgtingið, sum ein kommuna, tó

ein stór kommuna, ið bert skuldi hava kommunalar skyldur at bera. Løgtingið mátti ikki spæla ríkisráð ella ríkisting. tess uppgávur skuldu vera so fáar, at tað hevði onga makt og einki ræði.

Tað er skiljandi, at vinnulívið í lötuni hevur tikið sær nógv uppá. Vit hava fingið eitt framleiðslutól, sum stendur okkum í stórum peningi; vit hava lagt rættiliga frá landi, men latið okkum vóna, at ferðin eydnast, og vit koma at landi aftur við góðum fongi. Tá mugu vit eisini hava vónir um, at vit eru fór at lata munandi til okkara almenna húsarhald.

Vit kunna einki spáa um úrslitið av teimum samráðingum, sum føroyskir umboðsmenn fara at hava við Danir niðri í Keypmannahavn, heldur ikki vita vit, hvørjar tættir í samfelagsskipanini Løgtingið fer at leggja undir seg. Uppskotið til stýrisskipan ber fram, at Løgtingið skal hava lóggávuveldi í teimum málum, sum tað fer at lata pening til, so størri pening tað gevur frá sær, størri ræði kemur tí til handa.

Men tað er at vóna, at Tingsins sendinevnd hevur í huga, at tjóðskapurin hjá einum fólki kann ikki liva av berum stuðuli frá aðrari tjóð.

Andsliv og mentan eru grundarlagið undir tilveranini hjá hvørji tjóð.

Ti skuldi hvør tjóð verið so stimburmikil, at hon orkaði at standa fyrri teimum stovnum, sum bera skulu andslivinum. Um so verður, er tó ikki fyrri neyðini, at hon steigir seg inni og starir einoygd at sær sjálvari. Har aftur á móti letur hon allar gluggar upp og letur friskan vind streyma inn til sín úr øllum ættum.

Samráðingar

millum Føroya Arbeðarafelag og Føroya Arbeðisgevarafelag fóru fram í gjár. Arbeðisgevarar avvistu flest óll krøv arbeðaranna. Hækkan av teirri sonevndu »grundlönini« vildu teir einki vita av, men teir vildu vera við til at gera eina eykadýrtidarviðbót til tey arbeðarafeløg, ið hövdu havt sáttmála í gildi síðan 1939, ímóti avtöku av teirri lóg, ið tryggjar arbeðarum 123 oyr. pr. tíma, tá pristalið er komið niður aftur á 100.

SOCIALISERINGIN Í EUROPA II

Ávist varð í seinastu grein, hvussu tað var verkliga fyrri neyðini í mongum londum í Europa at fara til sosialisering: einstaklingurin goymdi sin pening ella ov lítið av peningi var um hendi hjá teimum einstöku til at kunna endurnýggja og umvala idnaðin við, og so mátti statin leggja uppi og taka undir hond ta idnaðargreinina.

Men ikki bert hetta eru orsakirnar til, at sosialisering er komið so á odda í orðaskiftinum um samfelagsskipanina í Europa. Tað er ikki bert ein söga um figgjarskapin, hvussu hann er broyttur og umskaptur, síðan maskinan tók við.

Menniskju eru uppi í, og menniskjansligar reimingar koma fram her eisini.

Tað eru arbeðarafjöldirnar í Europa, sum hava notið skaðan av idnaðarsteðgi og arbeðis-troti, og tær venda sær í vreiði móti teirri gomlu samfelagsskipanini, sum ikki er fór fyrri at geva teimum tað, ið hvørt mannyki hevur rættin at krevja: arbeði og livslíkidi. Tað er so statt moralskur harmur uppi í statseftiransan og statstöku.

Okkara öld hevur sætt tvey stórkriggi og í kjalavörinum á teimum stórar og skaðiligar kreppur. Milliónir av fólki hava verið frá sær sjálvum av arbeðisloysi og neyð.

Hesar vanlukkur bóru eisini við sær politiskar kollveltingar og broytingar. Mussolini tók ræðið í Italiu og Hitler í Týsklandi. Facisma og Nazisma komu undan kavi í Europa.

Í Ruslandi fór fram hin stóra

kollveltingin, og hin stórsta marxistiska royndin í verðöldini tók við livi og fór at skapast. Alt hetta ávirkaði allar flokkar í Europa.

Sosialistar og Kommunistar litu at royndini í Ruslandi, meðan høgru-flokkarnir festu seg við Týskland og Italiu.

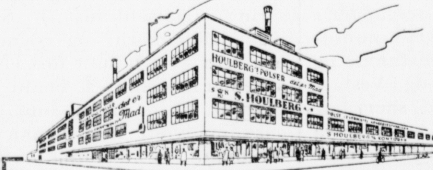
Sosialistar fóru at bera fram hugsanina um »plánøkonomi«; men teimum dæmdi ikki, at sosialismen skuldi verða framd við einum einaræði, »diktatur«; teir mæltu til, at sosialisma átti at verða sköpt í einum frium, demokratiskum samfelagi.

Facistar og Nazistar vóru móttøðumenn bæði Kommunistanna og Sosialistanna; men tó tóku teir nógv eftir bæði Sosialismu og Kommunismu.

Teir vildu hava, at statin skuldi leggja uppi, og teir hövdu stórar idnaðarfyrirtekur, sum landið skipaði fyrri. Men tað var ikki endiliga fyrri at skapa fjöldini rúmari kor ella fyrri at javna støttarmunin. Tað var gjørt fyrri at styrkja landsins kriggsmegi og gera tað fært fyrri at vinna í einum bardaga. Hin arbeðandi fjöldin skuldi vera eitt amboð til at fremja hugsjónirnar hjá einum vissum politiskum flokki.

Tá ið so Nazistar fingi ræðið, og tað sást, at teir ætlaðu at sláa til jarðar alla móttøðu, dreiv hetta menn úr ymsum flokkum: Katolikkar, Kommunistar, Sosialdemokratir og Liberalar, at standa saman. Hetta samarbeiðið tók seg upp aftur á sama hátt, tá ið Nazistar fluttu bardagan úr Týsklandi og út í hitt Europa: Móttøðu-

Vit levera
KJØT-PYLSUR-FLESK
OG KONSERVES
i allar bestu kvalitetum.

Umboð:
Otto Jacobsen
Vestmanna

S. HOULBERG A/S
Fedevarer - Pølser - Leverpostej og Konserverfabriker
Statskontrol 352
KØBENHAVN